

Francok petrolio sintetikoa irentsi zuenekoa

BARTZELONA, 1940KO OTSAILAREN 8A. *La Vanguardia* egunkariaren azalean titular hau irakur zitekeen: “Autarkia nazionala erregaian”. Eta azpian: “Zortzi hilabete barru Espainiak egunean hiru milioi litro petrolio ekoiztuko ditu”. Gerraoste hasi berrian, urritasuna nabarmena zen arlo guztietan, baita erregaian ere. Eta badirudi *caudillo* bereziki sinesbera zela egoera larri horretan. Etsi-etsian, besteak beste, uraren bidez funtzionatzen zuten motorrak etorkizuna erraztuko zuela sinestarazi zioten, eta izurde haztegiek gosea arinduko zutela. 1939an, Francok estatua pobreziatik aterako zuten urte eta petrolio hobiak aurkitu zituztela ere iragarri zuen hainbat hitzalditan. Baina 1940. urtea iritsi zen, eta mirarizko konponbide horien arrastorik ez zegoen. Orduan, Albert Elder von Filek Austriara iritsi zen Madrilera, mundua aldatuko omen zuen formula sekretua besapean.

Elder Von Filekek estatuburuarekin biltzea lortu zuen, eta losintxaz eta miresmen hitzez limurtu zuen diktadorea. Ura landare-estraktuekin eta, nola ez, ezagutzera eman ezin zuen osagai sekretu batekin nahastuta, petrolio sintetikoa erraz eta merke ekoizteko gai zela esan zion. Erakustaldi moduko bat ere egin zion; Francok erabiltzen zuen autoa bera erregai horrekin funtzionatuarazi zuen, itxuraz —berez, Francoren gidaria konplize egin zuen—. Lehengai merkeak erabiliz, hilabete gutxian eguneko hiru milioi litro erregai ekoiztuko zituzten eta, hala, estatuak ez zuen petroliorik inportatu beharko. Handik aurrera, austriarraren formula harrigarriari esker Espainiak aukera garbia zuen munduko potentzia nagusietakoa izateko.

Jakina, petrolio multinazionalak atzetik omen zituen Elder Von Filekek, baina hark ez zuen dirurik eskatzen; Francoren erregimenaren hotsandia zen nahi zuen ordain bakarra. Eta, hala, erregaiaren sekretua musu truk emango zion.

LIFE

Francisco Franco Adolf Hitlerrekin Hendaian, 1940ko urrian. Urte horren hasieran Francok beste austriar batekin egin zuen topo, eta hark erregaia erraz ekoizteko metodoa oparituko ziola sinestarazi zion diktadoreari.

Gainera, Franco bolada oneko zegoen. Austriar asmatzaileak Jarama ibaiko ura sakon aztertu zuen; ezin hobe omen zen erregaia lortzeko. Beraz, petrolio berria ekoizteko instalazioentzat kokagune aproposa izan zitekeen hura. Eta jarduera abiarazteko inbertsio txiki bat beharko zen. Horrenbestez, ordain materialik eskatzen ez zuen asmatzaile eskuzabalari Jarama ertzeko hainbat lur eremu eta hamar milioi pezeta —garai hartan, dirutza— eman zizkion Espainiakoa Gobernuak.

Denborak aurrera egin eta erregai miragarriarik ezean, Elder Von Fileken iruzurra agerian geratu zen. Hura eta Francoren txoferra espetxeratu zituzten, eta handik aurrera ez zen haien berririk izan. Gaiari buruz aurrez argitaratutako guztia desagerrarazteko agindua eman zuen diktadoreak. Baina *La Vanguardia*ko hemerrotekan gertatutakoa xehe-xehe azalduta gorde da. ■

Arrastoak

Bikinia, bonba atomikoak adina eragin izango zuen bainujantzia

GETTY

1946KO UZTAILEAN bonba atomikoen probak egiten hasi ziren Bikini atoloian, Marshall Uharteetan. Urte berean, Louis Réard auto ingeniari eta moda diseinatzaile frantziarrak sabela agerian uzten zuen bi piezako bainujantzi ausarta diseinatu zuen emakumeentzat. Dirudienez, sortzaileak arazoak izan zituen modelo bat aurkitzeko, bikinia moralgabetzat jo

baitzuten. Horregatik Parisko Casinoko dantzari Micheline Bernardinirengana (argazkian) jo behar izan zuen eta hura izan zen Melitor Hoteleko igerilekuko desfilean bikinia soinean eramaten lehena. Bainujantziaren izena ere Bernardiniri berari egozten diote; dirudienez dantzariak “Bikiniko bonba baino lehergarriagoa” izango zela esan zion Réardi. ■